

Miqrantların Rusiya problemi

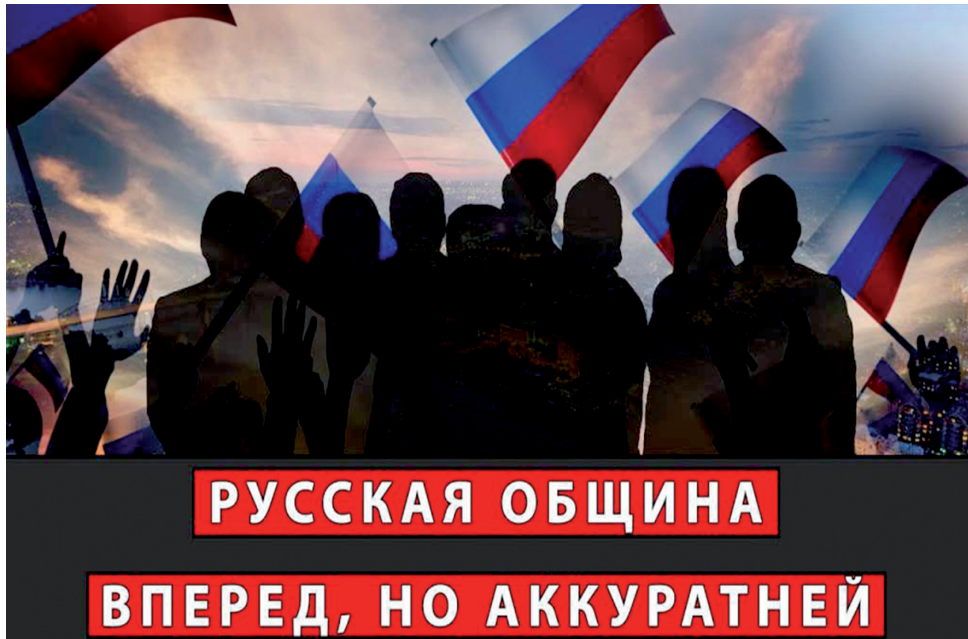
Ukraynaya qarşı qanlı müharibə aparan Rusiya daxildə də savaşa başlayıb. Bu dəfə Kremlin hədəfində miqrantlardır. Əslində bu ölkədə başlanmış kampaniya təkcə miqrantlara qarşı deyil. Şovonist dairələrin mətbəxində hazırlanmış menyüdə milli, dini, irqi ayrı-seçkilik adlı "yeməklər" daha çox üstünlük təşkil edir. Rusiya Ukrayna ilə savaşa ciddi şəkildə kadr problem yaşayır. Rus millətindən olan Rusiya vətəndaşlarının əksəriyyəti bu müharibədə iştirak etmir. Daha doğrusu Putin hakimiyyəti ön cəbhəyə əsasən başqa millətlərin nümayəndələrini göndərir.

Ukrayna ilə savaşa ölənlərin milli tərkibinə baxsaq bunu əyani şəkildə sübut etmiş olarıq. Canlı qüvvə çatışmazlığı ilə üzleşən Rusiya bu dəfə miqrantlardan istifadə etmək qərarına gəlib. Bəzi şirnikləndirici yollarla miqrantların bir qismini müharibəyə göndərə bilib. Onlar da peşəkar olmadıqlarından əksəriyyəti elə ilk dəqiqələrdən hədəfə çevrilə bilər.

Moskva Satira Teatrının sabiq direktoru Məmməd Ağayevə 20 milyon rubl dələduzluq işi üzrə ittiham elan olunması xəbəri "miqrant" mövzusunda yenidən qayıtmağımıza bir vəsilə oldu. Rusiyada azərbaycanlı miqrantlara qarşı hakimiyyət orqanlarının və onlardan təlimat alan keçmiş "skinxetlər", indiki "narodniy drujina"çıların çirkin əməlləri artıq bütün sərhədləri keçib. Səbəb bellidir, "gəlmələr" arasında say etibarilə üstün yerlərdə duran azərbaycanlılar Rusiyada "qara-qura" işlərlə deyil, əksəriyyəti bu ölkənin ictimai-siyasi dairələrində xalqımızı layiqincə təmsil etmələ yanaşı, qida sektorunda da kifayət qədər mövqə əldə ediblər. Diaspor qurumlarımız da Rusiyanın ayrı-ayrı bölgələrində haqqı tapdalanan, köməyə ehtiyacı olan azərbaycanlılara öz əllərini uzatmaqla yerli sakinlərin gözündə etalona çevrilə bilər.

Təyyarə qəzasından sonar isə Rusiyanın hakim dairələrinin basdığı düymə mütəmən münasibətlərin üstündən qara xətt çəkdi. Kreml haqlı olduğumuz halda bizi haqsız duruma düşürməyə çalışır. Əlində sübut olmadığı halda müxtəlif bəhanələrlə azərbaycanlı iş adamlarının biznes strukturlarına əl qoyur, onlara qarşı əsassız, heç bir faktla sübut olunan ittihamlar irəli sürürlər. Moskva Prokurorluğundan verilən məlumata görə, soydaşımız xüsusilə külli miqdarda dələduzluqda ittiham olunur. Faktla bağlı cinayət işi açılıb.

Qeyd edək ki, əmək miqrantları ilə bağlı problem sadəcə deyil. Lakin Rusiya prezident Vladimir Putinin dediyi kimi, iqtisadi problemləri yerli əhəlinin zərərinə həll etmək istəmir. Rusiya lideri hesab edir ki, ruslar üçün humanist şərait yaradılmalıdır. O, xaricdə rusdilli məktəblərin və Rusiya universitetlərinin filiallarının açıldığını da xatırladı. Onun sözlərinə görə, Rusiyadan onlara müəllim və dərslik göndərməyi xahiş edir.

lər. "Biz bu insanları tərk etsək, nə baş verəcək? Onlara təsir etmək bizim üçün daha yaxşıdır. Onları öyrətmək və onlarla işləmək lazımdır", - Putin deyib.

Putin əcnəbilərin Rusiya Federasiyasının ərazisində yaşamaq və işləmək niyyətində olduqları halda Rusiya qanunlarına riayət etmələrinin vacibliyini qeyd edib. Bununla belə, Putin vurğulayıb ki, rusların maraqları birinci yerdə olmalıdır: "Əmək bazarı nəyin bahasına olursa olsun miqrantlar tərəfindən bağlanmamalıdır".

Bu, martın 22-də Krokusda törədilən terror aktından sonra başlayıb. İyulda Dövlət Duması, deputatların özlərinin dediyi kimi, miqrasiya qanunvericiliyinə "son dövrlərin ən ciddi düzəlişlərini" qəbul edib. 2025-ci ilin fevralından polis müəyyən inzibati xətalara görə miqrantları məhkəmə qərarı olmadan Rusiyadan çıxara biləcək. Məsələn, "qeyri-ənənəvi cinsi münasibətlərin və pedofiliyanın təbliği"nə, ictimai yerlərdə spirtli içki qəbul etməyə və stadionlarda davranış qaydalarını pozmağa görə. Miqrantları ruslarla məişət münasibətlərindən qaçmağa qanuni olaraq məcbur etmək təklifi var idi, lakin bu, yekun mətnə daxil edilməyib.

Daha sonra Dövlət Duması miqrantlara

qarşı daha bir neçə tədbir təklif etdi: Rusiya vətəndaşı ilə vətəndaşlıq almaq üçün nikah müddətinin iki ildən üç ilədək artırılması planlaşdırılır, əmək müqaviləsi ilə işləyən miqrantlara ailələrini özləri ilə gətirmək qadağan ediləcək. Təhsil Nazirliyi məktəblərdə və uşaq bağçalarında rus dilini yaxşı bilməyən əcnəbilərin uşaqlarının sayının məhdudlaşdırılmasını tövsiyə edir - bir sinifdə və ya qrupda üçdən çox miqrant olmalıdır.

Bundan əlavə, 2025-ci ildə Rusiyada ölkədə əcnəbilərin daxil olacağı "nəzarət edilən şəxslərin reyestr"i yaranacaq. Onlara avtomobil sürmək, banklardan istifadə etmək, uşaqları məktəbdə qeydiyyatdan keçirmək və s. qadağan olunacaq. Polis öz telefonlarından məlumatlardan istifadə edə və qeyri-qanuni mühacirlərin yaşadığı evlərə və ya mənzillərə daxil ola biləcək.

2023-cü ildən Rusiyada müxtəlif sənaye sahələrində əcnəbi işçilərin payını müəyyən edən kvotalar qüvvədədir. Regional səviyyədə miqrantların müəyyən ərazilərdə işləməsinə tam qadağalar görünməyə başlayıb. Məsələn, bir sıra regionlarda onlara taksi sürücüsü işləmək qadağan edilib, Moskva vilayətində isə yanvarın 1-dən miqrantlar ticarət, səhiyyə və təhsil sahələrində işləyə bilməyəcəklər. Hakimiyyətin anti-miqrant ritorikası da güclənir.

İndi miqrantlar kütləvi şəkildə getməyə başlayacaqlarmı?

Bu mümkün deyil. "Ksenofobik ritorika nifrət yaradır. Amma düşünmək olmaz ki, təkcə bu səbəb MDB-dən Rusiyaya əmək miqrantlarının axınına əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər", - adının gizli qalmasını istəyən rusiyalı demoqraf deyir. Onun sözlərinə görə, Mərkəzi Asiya ölkələrindən olan miqrantların işləmək üçün hara getmək seçimi yoxdur: Rusiya hüquqi, linqvistik və digər baxımdan onlar üçün ən əlçatan ölkə olaraq qalır.

Rusiyaya işçi qüvvəsinin əsas tədarükçüləri Özbəkistan, Tacikistan və Qırğızstandır ki, burada orta əmək haqqı ayda 200-400 dollar təşkil edir. Rusiyada isə ayda təxminən 850 dollar. Reallıqda Rusiyaya işləmək üçün gələn miqrantların maaşı xeyli yüksək ola bilər. Ənənəvi olaraq çoxlu miqrantların olduğu bir neçə sahə var - tikinti, ticarət, logistika, mənzil-kommunal işləmətlər, taksilər, çatdırılma. İşçiləri saxlamaq və ya yenilərin işə götürmək üçün işəgötürənlər maaşları artırmağa məcbur olurlar. Miqrant Xidməti platformasının məlumatına görə, 2024-cü ilin ilk altı ayında miqrantların maaşları sənayedə 38%, kuryerlər üçün isə 67% artımla 23% artaraq ayda 90 mindən 150-yə (təxminən 1500 dollar) çatıb. Moskvada bir kuryerin maaşı həqiqətən 150 və hətta 200 min rubla (1500-2000 dollar) çatı bilər, adının çəkilməsini istəməyən iqtisadçı təsdiqləyir.

Yerli ekspertlər də etiraf edirlər ki, ruslar miqrantları əvəz edə bilməyəcəklər, çünki onlar eyni şəraitdə işləməyə və yaşamağa razı olmayacaqlar. O, tikintini misal çəkərək bunu belə izah edir: "Ruslar Moskva vilayətində və ya Moskvada tikinti sahələrinə gəlmək üçün kirayə ev almırdılar.

Onlar əcnəbi işçilər kimi yaşamağa hazır deyillər, bir otaqlı mənzildə on nəfər miqrant məskunlaşır. Onların bu mənzili icarəyə götürə bilməsi üçün onların əmək haqlarını xeyli artırmaq lazımdır. Rus inşaatçı buna hazırırmı? Bu, çox mümkün deyil.

Tikinti materiallarının tədarükü ilə məşğul olan, adının çəkilməsini istəməyən şirkətin baş direktoru miqrantlar və ruslar üçün fərqli iş şəraitindən danışır: "Biz hamının əmək haqqını qaldırıq. Başqa bir şey də odur ki, miqrantın maaşı artırılabilir, amma bu maaşa ruslar kimi miqrantdan daha çox işləmək tələb oluna bilər, məsələn, 12 saatlıq və həftədə 6 günlük iş günü".

Rusiya miqrantlara niyə ehtiyac duyur?

Hesablamalara görə, ötən il Rusiyada təxminən 3,5-4 milyon miqrant çalışıb ki, bu da COVID pandemiyasından əvvəlkindən təxminən bir milyon nəfər azdır ki, bu da ümumi işləyənlərin 4-4,5%-ni təşkil edir. Qeyd edək ki, Rusiyaya daxil olan əcnəbi işçilərin sayında azalma baş verib. Əgər 2023-cü ildə Rusiyaya 560 min miqrant daxil olmuşdusa, 2024-cü ildə bu rəqəm bir

az da kiçilib və 2013-cü ildən bəri minimum həddə enib. Artıq miqrant çatışmazlığı var. Rusiya Sənayeçilər və Sahibkarlar İttifaqının sorğularına əsasən, əcnəbiləri işə götürən şirkətlərin yarısından çoxu qıtlıqla üzləşib. Bir il əvvəl biznes ombudsmanı Boris Titov Vladimir Putinə Cənub-Şərqi Asiyadan olan işçilər üçün miqrasiya mexanizmini sadələşdirməyi təklif edib – onun sözlərinə görə, "artıq əmək resurslarına olan tələbatı MDB vətəndaşlarının hesabına təmin etmək mümkün deyil".

Dövlət Duması hələ dekabr ayında xəbərdarlıq etmişdi ki, mənzil-kommunal sektorunda işçi çatışmazlığı 50%-ə çata bilər və həmişə "sənayeni xilas edən" miqrantlar artıq orada işləmək istəmirlər. Bu ilin sentyabrında Bryansk vilayətinin qubernatoru Aleksandr Boqomaz deyib: "Bizim 14 min işçimiz azdır. Bizim çoxlu miqrantımız indi bizimlə işləmirlər, qanunlar onları öz ölkələrinə getməyə məcbur edib, amma hiss edirik ki, onları dövlət etməli olacağıq".

Sentyabr ayında Yandex Taxi illik müqayisədə onlarla faiz qiymət artımı barədə xəbərdarlıq etmişdi. Əsas səbəb, digər məsələlərlə yanaşı, miqrasiya siyasətinin sərtləşdirilməsi ilə bağlı kədr çatışmazlığıdır. Şirkətin məlumatına görə, ilin sonuna qədər Rusiyada 130 minə yaxın taksi sürücüsü çatışmayacaq. Taksinin inkişafı üzrə İctimai Şura sədrinin sözlərinə görə, ilin əvvəlindən səfərlər 30% bahalaşıb, ilin sonuna qədər isə qiymətlər daha 30% arta bilər.

Baqqal məhsulları çatdıran şəbəkə mağazalar ilin əvvəlində "görünməmiş kədr çatışmazlığı" ilə üzləşib, xüsusən də kuryerlər. Xərclərin bir hissəsini kompensasiya etmək üçün mağazalar onlayn qiymətləri artırır - çatdırılma sifariş edərkən mallar 5-

10% baha ola bilər. İndi əmək bazarının doymasına qarşı hər hansı addım Rusiya iqtisadiyyatını ləngidər, adının çəkilməsini istəməyən iqtisadçı deyir: "Bir milyon və ya bir milyondan bir qədər az insanın işçi qüvvəsinin ölkəni tərk etməsi Rusiya üçün çox böyük riskdir".

Miqrant çatışmazlığı əmək bazarındakı ümumi qıtlığın nəticəsidir. Rusiya Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutunun hesablamalarına görə, 2023-cü ilin sonunda Rusiyada 4,8 milyon işçi çatışmazlığı yaranıb. 2024-cü ilin əvvəlində Putin 2,5 milyondan danışdı: "Hazırda tikinti sektoru, sənaye və sair yüz minlərlə miqrantı dövlət etməyə hazırdır".

Miqrantlara münasibət

Rusiyadakı miqrantların əksəriyyəti ənənəvi olaraq güclü diaspora malik müsəlmanlardır. Onların böyük ailələri, möhkəm qohumluq əlaqələri və bütün qohumlarını və dostlarını Rusiya Federasiyasına köçürmək arzusu var. Ruslar hesab edirlər ki, bu, ölkənin milli təhlükəsizliyinə təhdid yaradır, "çünki belə miqrantlar ümumiyyətlə assimilyasiya etmək istəmirlər. Nəticə etibarilə mühacir faizinin yüksək olması ilkin şərait yaradır, bəzi ərazilərdə isə müəyyən bələdiyyələrdə yerli əhəlinin köçürülməsi, milli tərkibin dəyişdirilməsi vəzifələrini həyata keçirir. Rusiyanın Moskva, Moskva vilayəti, Yekaterinburq və s. kimi iri şəhər və rayonlarında Mərkəzi Asiya respublikalarından gələn mühacirlərin nəzarətsiz anklavları formalaşıb.

Crocus City Hall-a hücumdan sonrakı altı ay ərzində Rusiya rəsmiləri və deputatları əcnəbi işçilərin hüquqlarını məhdudlaşdırmaq üçün bir sıra təşəbbüslər irəli sürdülər, lakin bir daha Rusiya vətəndaşları və Mərkəzi Asiya dövlətlərinə hakimiyyət

orqanlarının hansı əmək miqrasiyasına ehtiyacı olduğunu aydın şəkildə izah etmək şansından istifadə edə bilmədilər. Miqrasiyanı dayandırmaq üçün heç bir rəsmi maneələr qoyulmur, lakin Rusiyada hər bir miqrantın həyatı getdikcə gözənlənməz olur. Çoxları üçün deportasiyanın yeganə alternativləri hərbi xidmət müqaviləsidir.

Martın 22-də axşam saatlarında Dilşod Xamrokulov daha bir sifariş - Strogino-da gül dəstəsini çatdırmalı idi. O, metro stansiyasından çıxıb avtobusa minməli oldu. Ancaq ətrafdakı bütün küçələrdə tıxac var idi. Strogino stansiyası Crocus City Hall konsert salonundan bir neçə kilometr aralıdadır. Dilşod bir neçə dayanacaq getdi və sifariş çatdırdı. Ertəsi gün səhərə qədər o, artıq bilirdi ki, Tacikistandan olan adamlar Crocus-a hücum etməkdə şübhəli bilinirlər. Xamrokulov özbəkdir, amma uzun illər Rusiyada işləyərkən başa düşdü ki, Moskvada heç kimin vecinə deyil ki, Orta Asiyadan olan adamın cibində hansı ölkənin pasportunu gəzdirir, önəmli olan dəri rəngi və gözələrinin formasıdır. "İşdə həttə mənə təklif etdilər ki, bir-iki gün evdə qalım. Amma mən risk edib çölə çıxdım", - Dilşod deyir. Onda heç bir problem olmasa da, Crocus-da baş verən faciədən sonra ilk həftələrdə polis onu demək olar ki, hər gün yoxlamaq üçün saxlayırdı. Xamrokulovun bütün sənədləri qaydasında idi və əvvəlcə bəxti gətirdi - işlər pasportunu yoxlamaqdan və qeydiyyatdan keçməkdən o yana getmədi.

Bu arada, moskvalılar öz emosiyalarını 44 yaşlı özbəkdən çıxarıblar. "Onlar açıq şəkildə dedilər ki, sən bura dəstə-dəstə gəlmisən, Krokusa hücum etdiyinə görə sən qovulmalısən və sair," - Xamrokulov deyir. "Baxmayaraq ki, normal insanlar, adekvat insanlar belə söhbətlərdə belə cavab verdilər ki, mənim heç bir günahım yoxdur". Ancaq sonra vəziyyət daha mürəkkəbləşdi. "Polis sənədlərimi yoxlayır, rüşvətə eyham vurur. Bunu başa düşürəm, deyirəm ki, sənədlərim qaydasındadır, pul verməyəcəyəm. Sonra mən 3 saat saxlayırlar. Sonra buraxırlar. İpucu verirlər ki, ödəsəm, mənə tez buraxacaqlar".

Mayın 2-də isə onun bəxti gətirmədi. Yoxlamaq üçün standart bəhanə ilə metro-nun "Prajskaya" stansiyasının yaxınlığında saxlayıblar. Oradan polis bölməsinə aparıblar. Bunun qanunsuz olduğunu deyən Dilşoda polis güc tətbiq etməklə hədələyib. Sonra polis bölməsinə aparılıb, lakin bu dəfə ona "qanuni tələblərə tabe olmamaq" haqqında protokol tərtib ediblər və gecəni çox iyli kamerada saxlayıblar. Gecə saat 1-də bir məmur gəlib izahat yazmağı tapşırıb. Dilşod yazmaqdan imtina edib. Səhər məhkəmə olub. Məhkəmədə hər şeyi deyib və bunun qanunsuz olduğunu izah edib. Hakim yüngülcə gülümsəyərək "mən sənə başa

düşürəm" deyib. Bir saat sonra o, qərar qəbul olunub - 19.3-cü maddənin "itəatsızlik" pozuntusuna görə 4 min cərimə. Polis miqrantı cərimə ödəyəne qədər məntəqədə qoymağa çalışsa da, Dilşod apellyasiya şikayəti verəcəyini bildirib. Ancaq o, heç vaxt bunu etməyib: vəkil ona izah eddi ki, bunun üçün ona həbsin videoyazıları lazımdır - amma onları haradan əldə edə bilər?

Avqustun sonunda Rusiya Federasiyası Daxili İşlər Nazirliyinin Miqrasiya Məsələləri Baş İdarəsi ilin birinci yarısında Rusiyadan "xarici vətəndaşların çıxarılması" ilə bağlı demək olar ki, 92,8 min qərarın qəbul edildiyini açıqlayıb. Departamentin məlumatına görə, bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 53,2% çoxdur. Eyni zamanda, Federal Məhkəmə İcraçıları Xidmətinin statistikasına görə, 39,5 min nəfərin ölkədən qovulduğunu bildirir.

Bəli bu gün "qeyri-qanuni miqrant" əməliyyatı adı altında Rusiya vətəndaşlığı almış qeyri-ruslara qarşı hüquq mühafizə orqanları tərəfindən görünməmiş vəhşiliklər törədilir. Onlar ən yaxşı halda deportasiya edilir. Əsasən, mallarına, mülklərinə, bizneslərinə əl qoyulur, narazılıq edənlərə qarşı müxtəlif cəzalar tətbiq edilir, həttə öldürülür.

Duma məhdudlaşdırmağı təklif etdi...

Dövlət Dumasının spikeri Vyaçeslav Volodin bildirib ki, deputatlar payız sessiyasında miqrasiya probleminə xüsusi diqqət yetirəcəklər, lakin bu ideya bulağından hansının həyata keçmə şansı olduğunu proqnozlaşdırmaq çətindir. Duma əcnəbi işçilərə təzyiq göstərmək üçün yeni üsullar icad edərkən, regional səviyyədə peşələrə qadağalar çox müzakirə edilmədən tətbiq edilib. Bu proses həttə Crocus-a hücumdan əvvəl başlamışdı və həttə bu il deyil, lakin mart faciəsindən sonra xeyli sürətlənib. Hesablamalara görə, aprel ayında Rusiya regionlarının üçdə birində miqrantlar üçün bir növ sənaye məhdudiyyətləri var idi. Aprelin ortalarında Novosibirsk vilayətinin hakimiyyəti miqrantlara taksi sürməyi, tütün və spirtli içki satmağı qadağan edib. Aprelin sonunda Saratov vilayətində onlara iaşə sənayesində, yeməklərin çatdırılması, taksi və ictimai nəqliyyatda işləmək qadağan edilib. Kursk vilayətində yalnız taksilərə qadağa qoyulub. Yayda Orenburq vilayətinin hakimiyyət orqanları miqrantlara ictimai nəqliyyatda işləmək, ictimai iaşə, tütün və spirtli içkilər satmağı qadağan etmək planlarını açıqlayıb. Moskva vilayətinin hakimiyyəti elan edib ki, yeni ildən miqrantlar küçə yeməkləri, tütün və spirtli içki satışı, idman, mədəniyyət, istirahət, səhiyyə, təhsil və sosial xidmətlər sektorunda işləyə bilməyəcəklər.

V.VƏLİYEV